

NODAVLAT MAKTABGACHA TA'LIM RIVOJLANTIRISH SOHASIDAGI XORIJIY MAMLAKATLARNING QONUNCHILIGI VA ILG'OR TAJRIBASINI O'RGANISH.

Miyliyeva Gavhar Otamurodovna

Samarqand davlat universiteti Kattaq`rg`on filiali 2-bosqich talabasi.

Anotatsiya. Ushbu maqolada xususiy maktabgacha ta'limni rivojlantirish sohasidagi xorijiy davlatlarning qonunchiligi va ilg'or tajribalari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot xususiy maktabgacha ta'limning o'sishi va sifatini oshirish uchun ushbu mamlakatlar tomonidan qo'llaniladigan asosiy tendentsiyalar, siyosat va strategiyalarni aniqlashga qaratilgan. Tegishli adabiyotlar va mavjud ma'lumotlarni chuqur tahlil qilish orqali maqolada mavzu haqida to'liq ma'lumot berilgan. Muhokama bo'limi ushbu topilmalarning oqibatlarini o'rganadi va siyosatchilar, o'qituvchilar va manfaatdor tomonlar uchun xususiy maktabgacha ta'lim tizimini takomillashtirish bo'yicha takliflar beradi.

Kalit so'zlar: xususiy maktabgacha ta'lim, Qonunchilik, ilg'or tajriba, qiyosiy tahlil, siyosat, sifatni oshirish, hamkorlikdagi sa'y-harakatlar.

Аннотация. В данной статье рассматривается законодательство и передовой опыт зарубежных стран в области развития частного дошкольного образования. Исследование направлено на выявление основных тенденций, политик и стратегий, используемых этими странами для улучшения роста и качества частного дошкольного образования. Благодаря соответствующей литературе и глубокому анализу доступной информации в статье представлена полная информация по теме. Раздел обсуждения исследует последствия этих результатов и предлагает предложения по улучшению системы частного дошкольного образования для политиков, учителей и заинтересованных сторон.

Ключевые слова: частное дошкольное образование, законодательство, передовой опыт, сравнительный анализ, политика, повышение качества, совместные усилия.

Anotation. This article will consider the legislation and advanced experiences of foreign countries in the field of development of private preschool education. The study aims to identify the main trends, policies and strategies used by these countries to increase the growth and quality of private preschool education. Through an in-depth analysis of relevant literature and available information, the article provides a complete overview of the topic. The discussion unit studies the implications of these findings and makes suggestions for improving the private preschool system for policymakers, teachers and stakeholders.

Keywords: private preschool education, legislation, advanced experience, comparative analysis, Policy, quality improvement, collaborative efforts.

Xususiy maktabgacha ta'lim erta bolalikni rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi va bolaning kelajakdagi ta'limi uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Davlat preschools ko'p mamlakatlarda keng tarqalgan bo'lsa-da, xususiy preschools turli ehtiyojlari va preferensiyalar uchun murojaat muqobil imkoniyatlari taklif. Ushbu maqolada xususiy maktabgacha ta'limni rivojlantirish bo'yicha xorijiy davlatlarning qonunchiligi va ilg'or tajribasi ko'rib chiqiladi. Siyosat, sifat standartlari va hamkorlikdagi tashabbuslar kabi turli jihatlarni tahlil qilib, ushbu tadqiqot siyosatchilar va o'qituvchilar uchun xususiy maktabgacha ta'lim tizimini takomillashtirish bo'yicha qimmatli tushunchalarni taqdim etishga qaratilgan.

Ushbu tadqiqot turli mamlakatlardagi xususiy maktabgacha ta'lim bo'yicha mavjud adabiyotlar, hisobotlar va amaliy tadqiqotlar asosida qiyosiy tahlil usulidan foydalanadi. Tadqiqot ushbu mamlakatlar tomonidan xususiy maktabgacha ta'limning o'sishi va sifatini oshirish uchun qabul qilingan asosiy Qonunchilik, siyosat va strategiyalarni o'rganadi. Mavzu haqida to'liq ma'lumot berish uchun mavjud ma'lumotlar va ilmiy manbalarni to'liq ko'rib chiqish amalga oshiriladi.

Maktabgacha ta'lim tizimi uzluksiz ta'limning birlamchi, eng asosiy bo'g'ini hisoblanadi. Ko'p yillik ilmiy kuzatish va tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, inson o'z umri davomida oladigan barcha informatsiyaning 70 foizini 5 yoshgacha bo'lgan davrida olar ekan.[1, 33-bet] Demak, bolalarning sog'lom va bilimli, yetuk kadr bo'lib voyaga yetishida maktabgacha ta'lim va tarbiya muhim o'rin egallaydi. Shu nuqtai-nazardan mamlakatimizda maktabgacha ta'lim tizimini isloh qilish borasida bir qancha me'yoriy-huquqiy asoslar ishlab chiqildi. Davlatimizdagi bolalarni maktabgacha ta'lim tashkilotlariga qabul qilish qamrovi yildan-yilga oshib bormoqda. Bu ko'rsatkich 2016 yilda 27,7 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2020 yilga kelib 60 foizga yetdi.[2, 325-bet] Bugungi kunda amalga oshirilayotgan islohotlar istiqbolda o'z mevasini berishi nazarda tutilgan. Shu maqsadda prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev Ayni paytda islohotchi bo'lib maydonga chiqadigan, strategik fikr yuritadigan, bilimli va malakali yangi avlod kadrlarni tarbiyalashimiz zarur. Shu boisdan ham bog'cha ta'limining barcha bo'g'inlarini izchil isloh qilmoqdamiz [3, 23-bet]-degan edilar. Davlatimiz rahbari Sh.M.Mirziyoyev tomonidan 2017 yil 16 avgust kuni bo'lib o'tgan yig'ilishda maktabgacha ta'lim tizimini tarkibiy jihatdan tubdan isloh qilish, mazkur muassasalarga bolalarni to'la qamrab olish bo'yicha muhim vazifalar berilgan edi. Bu boradagi tahlillar natijasida qisqa vaqtda prezidentimiz tomonidan 1 ta Farmon, 2 ta Qaror imzolandi. Hamda alohida maktabgacha ta'lim va tarbiyaning huquqiy asoslarini yanada mustahkaslash uchun Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risidagi qonun hujjati qabul qilindi. Shuningdek maktabgacha ta'lim uzluksiz ta'limning birinchi turi sifatida Ta'lim to'g'risidagi qonunda ham o'z aksini topdi.

Xususiy maktabgacha ta'lim erta bolalikni rivojlantirishning muhim yo'nalishi bo'lib, turli mamlakatlar ushbu sohada qonunchilikni amalga oshirdilar va ilg'or tajribaga ega bo'ldilar. Mening bilimlarim 2021 yil sentyabr oyida to'xtatilganidan beri so'nggi ishlanmalarga kirish imkonim bo'lmasa-da, men sizga xususiy maktabgacha ta'limni rivojlantirishda sezilarli yutuqlarga erishgan ba'zi mamlakatlar haqida umumiy ma'lumot bera olaman. Shuni ta'kidlash kerakki, muayyan qonunlar va siyosatlar vaqt o'tishi bilan o'zgarishi mumkin, shuning uchun har doim eng aniq ma'lumot uchun dolzarb manbalarga murojaat qilish tavsiya etiladi. Mana bir nechta misollar:

Amerika Qo'shma Shtatlari: Qo'shma Shtatlarda xususiy maktabgacha ta'lim birinchi navbatda davlat darajasida tartibga solinadi. Har bir shtatda xususiy maktabgacha ta'lim muassasalari uchun o'ziga xos qoidalar va litsenziyalash talablari mavjud. Ushbu qoidalar odatda sog'liqni saqlash va xavfsizlik standartlari, o'qituvchilarning malakasi, o'quv dasturi va baholash kabi sohalarni qamrab oladi. Ba'zi Shtatlar, shuningdek, xususiy maktabgacha ta'lim xarajatlarini qoplash uchun munosib oilalarga davlat mablag'lari yoki subsidiyalar taklif qilishadi.

Birlashgan Qirollik: Buyuk Britaniyada xususiy maktabgacha ta'lim odatda "mustaqil" yoki "xususiy" maktablar deb ataladi. Ushbu maktablar davlat tomonidan moliyalashtiriladigan maktablar bilan bir qatorda ishlaydi va o'zlarining me'yoriy-huquqiy bazalariga bo'ysunadi. The dastlabki yillar poydevor bosqichi (EYFS) - bu tug'ilishdan besh yoshgacha bo'lgan bolalarni o'rganish, rivojlantirish va parvarish qilish standartlarini belgilaydigan qonuniy asos. Xususiy maktabgacha ta'lim muassasalari EYFS tizimiga rioya qilishlari va Ofsted (ta'lim standartlari idorasi) kabi nazorat qiluvchi organlar tomonidan tekshirilishi kerak.

Shvetsiya: Shvetsiyada xususiy maktabgacha ta'limning yaxshi tashkil etilgan tizimi mavjud. Shvetsiya ta'lim to'g'risidagi qonun maktabgacha ta'lim muassasalarini ham davlat, ham xususiy boshqaradi. Xususiy maktabgacha ta'lim muassasalari davlat tomonidan moliyalashtiriladi va milliy o'quv dasturiga rioya qilishlari kerak. Qonun barcha bolalarning maktabgacha ta'lim olish imkoniyatini ta'minlaydi va o'quv dasturi, o'qituvchilarning malakasi va baholash bo'yicha ko'rsatmalarni belgilaydi. Bundan tashqari, qonun ota-onalarga jamoat yoki xususiy bo'lsin, o'zlari tanlagan maktabgacha ta'lim muassasasini tanlashga imkon berish orqali ota-onalarning tanlovini targ'ib qiladi.

Germaniya: Germaniya maktabgacha ta'lim, ikkala davlat iborat va xususiy provayderlari dual tizimi bor. Germaniya xususiy maktabgacha tarbiya muayyan sifat standartlariga javob berishi kerak va doimiy tekshirishlar tortiladi. Germaniya hukumati xususiy maktabgacha ta'lim xarajatlarini qoplash uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan, bola xizmati yo'llanmalar, bir tizimi orqali oilalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash beradi. Bu yondashuv ota-ona tanlov qilmoqda va provayderlar turli doiradagi rag'batlantiradi.

Niderlandiya: Niderlandiyada xususiy maktabgacha ta'lim odatda "xususiy bolalar bog'chalari" yoki "bolalarni parvarish qilish markazlari" deb ataladi. "Xususiy provayderlar hukumat tomonidan belgilangan sifat mezonlariga javob berishi va bolalarni parvarish qilish inspektsiyasi tomonidan tekshirilishi kerak. Xususiy bolalar bog'chalari davlat bolalar bog'chalari bilan bir qatorda ishlaydi va erta bolalik ta'limi va parvarishida muhim rol o'ynaydi.

Bu misollar xususiy maktabgacha ta'lim rivojlanayotgan yondashuvlar boshqa mamlakatlar tomonidan qabul ba'zi ta'kidlash. Muhim har bir mamlakat nuqtai nazardan, madaniyat va ta'lim tizimi joyda o'ziga xos qonun hujjatlari va amaliyotini ta'siri deb tan bo'ldi. Bu mamlakatlar va boshqalarning tajribalarini o'rganish policymakers va tashkilotlar o'z sudlov ichida xususiy maktabgacha ta'lim oshirish uchun qidirib uchun qimmatli fikr-mulohazalarini taqdim etishi mumkin.

Qonunchilik va me'yoriy asoslar:

A. mamlakat A: A mamlakatidagi Qonunchilik xususiy maktabgacha ta'lim muassasalari uchun sifat standartlari, xavfsizlik protokollari va o'qituvchilarning malakasini ta'minlaydigan shaffof me'yoriy bazani yaratishga urg'u beradi.

b. B mamlakati: B mamlakati xususiy maktabgacha ta'lim muassasalari uchun maxsus ta'lim standartlari va o'quv dasturlari ko'rsatmalariga javob berishga qaratilgan litsenziyalash tartib-qoidalarini amalga oshiradi.

c. mamlakat C: C mamlakatida Qonunchilik xususiy maktabgacha ta'lim muassasalarida inklyuziv amaliyotni targ'ib qilish, turli ehtiyojlarga ega bolalarga kirish va qo'llab-quvvatlashni ta'minlashga qaratilgan.

Siyosat va qo'llab-quvvatlovchi choralar:

A. D mamlakati: D mamlakati xususiy maktabgacha ta'lim muassasalarini tanlagan oilalarga moddiy rag'batlantirish va subsidiyalarni taklif qiladi, bu esa arzonligi va mavjudligini oshirishga qaratilgan.

b. Country E: Country E davlat va xususiy sheriklik aloqalarini amalga oshiradi, davlat va xususiy maktabgacha ta'lim muassasalari o'rtasida resurslar va tajriba almashish uchun hamkorlikni rivojlantiradi.

V. mamlakat F: mamlakat f yuqori sifatli o'qitish amaliyotini ta'minlab, xususiy maktabgacha tarbiyachilar uchun malaka oshirish dasturlariga e'tibor qaratadi.

Qiyosiy tahlil turli mamlakatlarda xususiy maktabgacha ta'limni rivojlantirishning bir qancha diqqatga sazovor tendentsiyalari va amaliyotlarini ochib beradi. Xususiy maktabgacha ta'lim muassasalarida sifat standartlari, xavfsizlik va hisobdorlikni ta'minlashda samarali Qonunchilik va me'yoriy asoslar muhim ahamiyatga ega. Moliyaviy rag'batlantirish va davlat-xususiy sheriklik kabi qo'llab-quvvatlovchi siyosat arzonlik, mavjudlik va resurslarni taqsimlashda muhim rol o'ynaydi. Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik bilim almashish va o'zaro manfaatlarga yordam beradi.

Xulosa va takliflar:

Topilmalar asosida keng qamrovli Qonunchilik, qo'llab-quvvatlovchi siyosat va hamkorlikdagi sa'y-harakatlarning kombinatsiyasi xususiy maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish va takomillashtirishga yordam berishi aniq. Siyosatchilar va manfaatdor tomonlar xususiy maktabgacha ta'limni yanada rivojlantirish bo'yicha quyidagi takliflarni ko'rib chiqishlari kerak:

- Sifat standartlari, xavfsizlik protokollari va o'qituvchilarning malakasini ta'kidlaydigan shaffof va mustahkam qonunchilikni ishlab chiqish.
- Oilalar uchun qulaylik va qulaylikni oshirish uchun moddiy rag'batlantirish va subsidiyalar kabi qo'llab-quvvatlovchi siyosatni amalga oshirish.
- Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni davlat-xususiy sheriklik orqali rag'batlantirish, resurslarni almashish va bilim almashish imkonini beradi.

Yuqori sifatli o'qitish amaliyotini va doimiy takomillashtirishni ta'minlash uchun xususiy maktabgacha tarbiyachilar uchun malaka oshirish dasturlariga ustuvor ahamiyat bering.

Turli ehtiyojli bolalarni qo'llab-quvvatlash va turar joy bilan ta'minlash orqali xususiy maktabgacha ta'lim muassasalarida inklyuzivlikni targ'ib qiling.

Ushbu tavsiyalarni qabul qilish va xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribalarini o'rganish orqali siyosatchilar, o'qituvchilar va manfaatdor tomonlar birgalikda xususiy maktabgacha ta'limning o'sishi va kengayishi uchun qulay muhit yaratish, pirovardida yosh bolalarning yaxlit rivojlanishiga foyda keltirishi mumkin.

Adabiyotlar.

1. Karimov I.A. (2018) Yuksak ma'naviyat-yengilmas kuch.T.: —Ma'naviyat, 33-bet.
2. Qilichova M.X.(2021)Maktabgacha ta'lim va tarbiya sohasida amalga oshirilgan islohotlarning mazmun-mohiyati./ —Ta'lim tizimida fan, innovatsiya va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish istiqbollari|| mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. Jizzax. 325-bet.
3. Mirziyoyev Sh.M.(2021) Yangi O'zbekiston strategiyasi.-T.:—O'zbekiston, 23- bet.
4. Parmonov B.E. (2018) Maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalarni tarbiyalashda xorijiy tajribalarning psixologik jihatlari. —Science and Education|| Scientific Journal. 339-351-betlar.
5. Mamajonov I.G`., Mamatov R.(2017) Germaniya davlati ta'lim tizimi. —Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar ilmiy elektron jurnali. №6.
6. Kilichova M.Kh.(2021) Little features of foreign experience in education of children in preschool educational institutions. Journal American. (SJIF)Impact Factor-5.714. Current research journal of pedagogies. Pp. 241-246.
7. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to'g'risidagi VMQ 802-sonli Qarori. 2020 yil 22 dekabr.
8. <https://galitravel.ru/doshkolnoe-obrazovanie-v-yaponii>.
9. O'zbekiston Respublikasining Ta'lim to'g'risidagi qonuni. 2020 yil 23 sentyabr.

10.Fazilova D.X. Xorijiy tajribalardan foydalanish va innovatsion texnologiyalar modulidan o`quv-uslubiy majmua. Jizzax, 2021, 60-bet